

ภาษีผ้าอนามัย: ความท้าทายด้านสิทธิสตรี
Tampon Tax: Challenges of Women's Rights

ปีติเทพ อยู่ยูนยง

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 239 ถ.ห้วยแก้ว ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200

Pedithep Youyuenyong

Faculty of Law, Chiang Mai University 239 Huay Kaew Road, Muang District, Chiang Mai, Thailand, 50200

E-mail : pedithep.y@cmu.ac.th

Received: February 22, 2021; Revised: April 5, 2021; Accepted: April 10, 2021

บทคัดย่อ

การมีประจำเดือนถือเป็นเรื่องธรรมชาติที่เด็กผู้หญิงและสตรีจะต้องเผชิญในชีวิตประจำวัน ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วประจำเดือนของเด็กผู้หญิงและสตรีจะมาในทุก ๆ 28 วัน การเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือน พื้นที่ส่วนตัวสำหรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือน ห้องน้ำที่เหมาะสม น้ำสะอาดและถังขยะถูกสุขลักษณะ ล้วนแล้วแต่เป็นสิทธิในการจัดการตนเองของเด็กผู้หญิงและสตรีในขณะที่มีประจำเดือน โดยมุ่งหวังให้เด็กผู้หญิงและสตรีทุกคนปราศจากรอยยิ้มเปื้อนจากการที่ประจำเดือนเลอะออกมา อย่างไรก็ตามภาษีผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือน (หรือเรียกว่าภาษีผ้าอนามัย) อาจเป็นต้นเหตุที่ก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนเพราะผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในท้องตลาดมีราคาแพง อีกทั้งอุปสรรคเช่นนี้ยังส่งผลกระทบต่อกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่ไม่มีฐานะทางเศรษฐกิจเพียงพอจะซื้อผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนมาใช้งานในชีวิตประจำวันได้ บทความวิชาการฉบับนี้มุ่งค้นคว้าหลักการสำคัญจากนโยบายภาษีผ้าอนามัยและการดำเนินนโยบายยกเลิกภาษีผ้าอนามัย บทความวิชาการฉบับนี้ยังมุ่งอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับนโยบายภาษีผ้าอนามัย รวมถึงไปถึงผลสะท้อนที่เกิดขึ้นจากการดำเนินนโยบายดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาวิเคราะห์

ตัวอย่างจากบางประเทศที่ดำเนินนโยบายยกเลิกภาษีผ้าอนามัย ผ่านการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบจากการดำเนินนโยบายยกเลิกภาษีผ้าอนามัยดังกล่าว

คำสำคัญ: ผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือน, ภาษีผ้าอนามัย, สิทธิสตรี

Abstract

Having period should interfere with every woman and girl life during the typical 28-day menstrual cycle. Access to menstrual hygiene products, private space to change, decent toilets, clean water, sanitary bin in which to use them, and the right to manage their menstrual health without stigma, is necessary for every woman and girl who menstruates. However, the menstrual product tax (also called tampon tax) exacerbates the lack of access to menstrual hygiene products due to financial constraints and negatively impact on a girl or woman's ability to access menstrual hygiene products to menstrual health. This paper investigates the key aspects of an unusual policy aimed at reducing the burden of these subsidies by abolishing the tampon tax. This paper also provides details on the tampon tax policy, reaction to it and evidence of its impact, particularly in examples of domestic jurisdictions where have abolished or reduced sales taxes for menstrual hygiene products. These examples referred in this paper seek to illustrate the possible effect of the abolition of tampon tax.

Keywords: Menstrual Hygiene Products, Tampon Tax, Women's Rights

1. บทนำ

ผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือน (Menstrual Hygiene Products) เป็นสิ่งจำเป็นต่อสุขอนามัยของเด็กผู้หญิงและสตรีในขณะที่มีประจำเดือน¹ เพราะเมื่อเด็กผู้หญิงและสตรีที่อยู่ในวัยเจริญพันธุ์มีเลือดและเยื่อเมือกไหลออกมาในทุกรอบเดือนตามธรรมชาติแล้ว

¹ Tull, Kerina. Period poverty impact on the economic empowerment of women. Brighton, UK: Institute of Development Studies., 2019.

เด็กผู้หญิงและสตรีที่ต้องการใช้ประโยชน์ผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือน โดยผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนได้ถูกผลิตขึ้นเพื่อใช้ซึมซับเลือดประจำเดือน (absorb) และใช้เก็บกักเลือดประจำเดือน (collect) ไม่ว่าจะเป็นผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนดังกล่าวจะเป็นผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนแบบใช้แล้วทิ้ง (disposable menstrual hygiene products)² เช่น ผ้าอนามัยแบบแผ่นที่ใช้แล้วทิ้ง (sanitary pads) ผ้าอนามัยแบบสอด (tampons) ถ้วยประจำเดือน (menstrual cups) และผลิตภัณฑ์รักษาสุขอนามัยประจำเดือนแบบใช้ซ้ำได้ (reusable menstrual hygiene products) เช่น ผ้าอนามัยแบบแผ่นที่ใช้ซ้ำได้ (reusable sanitary pads) ซึ่งผลิตภัณฑ์เหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีส่วนช่วยให้เด็กผู้หญิงและสตรีมีการจัดการสุขอนามัยประจำเดือนของตนในระหว่างที่มีประจำเดือนหรือกำลังจะมีประจำเดือน (Menstrual hygiene management หรือ MHM) ได้อย่างปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ

ผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนยังเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้เพื่อส่งเสริมสุขอนามัยประจำเดือน (Menstrual health and hygiene หรือ MHH)³ ที่ไม่เพียงเอื้อประโยชน์ต่อการดูแลสุขภาพร่างกายในขณะที่เด็กผู้หญิงและสตรีมีประจำเดือนแล้ว ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวยังช่วยผดุงศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ (human dignity) ของเด็กผู้หญิงและสตรีเอาไว้⁴ โดยการมีผลิตภัณฑ์ดังกล่าวเอาไว้ใช้ในระหว่างที่สตรีและเด็กผู้หญิงมีประจำเดือนย่อมทำให้ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ระหว่างเพศหญิงและเพศชายเท่าเทียมกัน กล่าวคือเด็กผู้หญิงและสตรีย่อมพึงต้องมีผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนเอาไว้ใช้สอยในเวลาที่มีประจำเดือนเพื่อป้องกันไม่ให้ประจำเดือนซึมเปื้อนเครื่องนุ่งห่มจนเป็นรอย (stigma associated with periods) จนสามารถสังเกตเห็นได้⁵ อันนำไปสู่การดูถูกดูแคลนหรือดูหมิ่นเหยียดหยามจากเด็กผู้ชายหรือบุรุษเพศตรงข้าม ผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนจึงเป็นผลิตภัณฑ์ผดุงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์เอาไว้ไม่ให้บุคคลอื่นมา

² United Nations Children's Fund. Guide to Menstrual Hygiene Materials. New York, NY: United Nations Children's Fund, 2019.

³ Krenz, Astrid & Strulik, Holger. Menstruation hygiene management and work attendance in a developing country, cege Discussion Papers, No. 364. Göttingen: University of Göttingen, 2019.

⁴ Lennon, M. A proposal for a Bill to ensure free access to sanity products, including in schools, colleges and universities. Edinburgh: Scottish Parliament, 2017.

⁵ Cardoso, F. Lauren, Scolese, M. Anna, Hamidaddin, Alzahra. et al. "Period poverty and mental health implications among college-aged women in the United States." *BMC Women's Health* 21, no.14 (2021).

ล่วงละเมิดศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ได้ การถูกละเมิดศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์จากการล้อเลียนหรือดูถูกดูแคลนจากการซีมเปื้อนของประจำเดือนจึงต้องได้รับการคุ้มครองจากรัฐ แล้วรัฐเองก็พึงต้องแสวงหากลไกหรือมาตรการมาส่งเสริมศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ดังกล่าว

เพื่อส่งเสริมสิทธิเฉพาะตัวที่เด็กผู้หญิงและสตรีที่มีประจำเดือนตามธรรมชาติทุกคนพึงมีแล้ว รัฐเองย่อมต้องส่งเสริมสิทธิดังกล่าวด้วยการรับรองคุ้มครองสิทธิสตรีในการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือน (woman's right to access menstrual hygiene products) และรับรองคุ้มครองสิทธิสตรีในการจัดการสุขอนามัยของตนในขณะที่มีประจำเดือนได้อย่างสมศักดิ์ศรี (woman's right to manage her period with dignity)⁶ ด้วยเหตุว่าสิทธิทั้งสองประการเป็นประโยชน์ของเด็กผู้หญิงและสตรีที่กฎหมายพึงรับรองและคุ้มครองมิให้ใครมาล่วงละเมิด รวมทั้งรัฐหรือหน่วยงานของรัฐก็ต้องไม่พึงสร้างหลักเกณฑ์หรือกำหนดมาตรฐานบางอย่างอันเป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กผู้หญิงและสตรีไม่ได้รับสิทธินั้นหรือถูกล่วงละเมิดศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์

ภาษีผ้าอนามัย (tampon tax) ถือเป็นเงินที่รัฐจัดเก็บจากผู้ผลิตผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนหรือผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนมาจัดจำหน่ายในท้องตลาดภายในประเทศ โดยรัฐจัดเก็บจากมูลค่าของการซื้อขายหรือการนำเข้าผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนจากผู้ประกอบการที่เป็นผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์ดังกล่าว⁷ ซึ่งส่วนมากผู้ประกอบการมักผลักภาระไปให้กับผู้บริโภคผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนเป็นผู้ชำระมูลค่าภาษีดังกล่าวแทนได้ โดยการที่ผู้ประกอบการสามารถผลักภาระภาษีให้แก่ผู้บริโภคได้นั้นสุดท้ายแล้วภาระภาษีตกอยู่กับผู้บริโภคในลักษณะที่ผู้บริโภคผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนต้องจ่ายอมรับภาระสินค้าผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนที่มีราคาแพงขึ้น⁸ ซึ่งกลุ่มผู้บริโภคผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนนั้นก็คือกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่มีความจำเป็นต้องใช้ผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในชีวิตประจำวันนั่นเอง นั้นหมายความว่ากลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีไม่เพียง

⁶ Office of the High Commissioner for Human Rights. *Menstrual Hygiene and the Human Rights to Water and Sanitation*. Geneva: Office of the High Commissioner for Human Rights, (2003).

⁷ Crawford, J. Bridget & Spivack, Carla. “Tampon Taxes, Discrimination, and Human Rights.” *Wisconsin Law Review*. 3, (2017).

⁸ Bennett, Jennifer. “The Tampon Tax: Sales Tax, Menstrual Hygiene Products, and Necessity Exemptions.” *Business, Entrepreneurship & Tax Law Review* 1, no.1 (2017).

ต้องรับภาระค่าใช้จ่ายรายเดือนในการจ่ายค่าผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสุขอนามัยประจำเดือนในแต่ละเดือนเท่านั้น เด็กผู้หญิงและสตรียังต้องแบกรับภาระภาษีผ้าอนามัยอีกทางหนึ่งด้วย เมื่อมีการดำเนินนโยบายทางภาษีเช่นนี้ประกอบกับการผลักภาระทางภาษีให้กับผู้บริโภคของผู้ประกอบการย่อมทำให้การเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนย่อมต้องแลกมาด้วยค่าใช้จ่ายที่สูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจนย่อมไม่สามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนได้โดยง่าย เสมือนหนึ่งว่าเพิ่มภาระให้กับกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ การที่กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจนย่อมไม่สามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนได้โดยง่ายเช่นนี้ถือเป็นภาวะที่เรียกว่าภาวะที่ไม่สามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนได้ (Period Poverty)⁹

บทความวิชาการฉบับนี้มุ่งค้นคว้าการดำเนินนโยบายภาษีผ้าอนามัยในหลายประเทศ อันมีลักษณะที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนของกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่มีฐานะยากจน และการดำเนินนโยบายยกเลิกภาษีผ้าอนามัยของบางประเทศในทำนองที่ช่วยขจัดภาวะที่ไม่สามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนของกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่มีฐานะยากจนได้ พร้อมกับเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนของเด็กผู้หญิงและสตรีทุกกลุ่มในลักษณะส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเด็กผู้หญิงและสตรีทุกกลุ่มในการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในชีวิตประจำวันได้

2. ภาษีผ้าอนามัย

เมื่อรัฐมีความจำเป็นต้องแสวงหารายได้จากหลายช่องทางเพื่อมาสนับสนุนภารกิจในการจัดทำบริการสาธารณะด้านต่าง ๆ ส่งผลให้รัฐต้องจัดเก็บภาษีจากประชาชน รัฐจึงมีความจำเป็นต้องจัดเก็บภาษีเพื่อแสวงหารายได้ให้สอดคล้องกับรายจ่ายในการจัดทำบริการสาธารณะในด้านต่าง ๆ นั้น รัฐเองจึงได้พยายามสร้างเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้เกิดบุคคลที่จะต้องเสียภาษีหรือกำหนดฐานในการประเมินภาษีอากร ฐานภาษี (tax base) ที่สำคัญส่วนหนึ่งมาจากสินค้าและบริการ (goods and services) อันเป็นฐานภาษีที่จัดเก็บจากมูลค่าของการซื้อขายสินค้าหรือการ

⁹ Birmingham City Council. *Tackling Period Poverty and Raising Period Awareness: A report from Overview & Scrutiny*. Birmingham, UK: Birmingham City Council, 2019.

ให้บริการในประเทศ รวมทั้งการนำเข้าสินค้าเข้ามาจัดจำหน่ายในประเทศ หากรัฐขยายฐานภาษีเพื่อนำไปสู่การแสวงหารายได้ด้วยการจัดเก็บภาษีจากมูลค่าของการซื้อขายสินค้าหรือการให้บริการในประเทศและการนำเข้าสินค้าเข้ามาในประเทศแล้ว รัฐก็อาจมีรายได้เพียงพอต่อรายจ่ายในการจัดทำบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชน ในขณะเดียวกันการขยายฐานภาษีด้วยการจัดเก็บภาษีชนิดใหม่ ๆ นั้น อาจทำให้ราคาสินค้าและการให้บริการในท้องตลาดบางอย่างมีราคาหรืออัตราค่าบริการที่แพงมากขึ้น ผลจากการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มขึ้นมาใหม่หรือการปรับขึ้นอัตราภาษีมูลค่าที่มีอยู่เดิมให้สูงขึ้น ย่อมทำให้ระดับราคาสินค้าและการให้บริการในท้องตลาดสูงขึ้นตามไปด้วย¹⁰ ด้วยเหตุนี้ผู้ผลิตสินค้าหรือผู้นำเข้าสินค้ามักกำหนดราคาสินค้าที่แสดงไว้ในท้องตลาดที่ได้บวกภาษีที่จัดเก็บจากมูลค่าของการซื้อขายสินค้าเอาไว้แล้ว ซึ่งเท่ากับว่าผู้มีหน้าที่เสียภาษีโดยตรง ได้แก่ ผู้ผลิตสินค้าหรือผู้นำเข้าสินค้าได้ ผลักภาระภาษีไปยังผู้ซื้อหรือผู้บริโภคสินค้าได้ โดยการบวกไว้ในราคาสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ การบวกภาระภาษีที่เกิดขึ้นรวมเข้าไปในราคาสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ก็ย่อมทำให้ราคาสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่วางขายในท้องตลาดในบางประเภทมีราคาแพงขึ้น เสมือนหนึ่งว่าผู้ซื้อหรือผู้บริโภคจะต้องจ่ายภาษีเพิ่มจากราคาสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ด้วยตนเอง หากว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ดังกล่าวเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตประจำวันหรือจำเป็นต่อการดูแลสุขภาพอนามัยของประชาชนบางกลุ่มแล้ว ประชาชนกลุ่มนี้ก็ย่อมต้องเป็นผู้จ่ายอ้อมแบกรับภาระทางภาษีนั่นทั้งหมดด้วยตัวเอง ในเวลาที่ตนนั้นชำระราคาสินค้าหรือผลิตภัณฑ์เพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ดังกล่าวเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตประจำวันหรือจำเป็นต่อการดูแลสุขภาพอนามัยดังกล่าว¹¹

ภาษีฝ้ออนามัยถือเป็นเงินที่รัฐจัดเก็บจากผู้ผลิตผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนหรือผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนมาจัดจำหน่ายในท้องตลาดภายในประเทศ โดยหลายประเทศถือว่าฝ้ออนามัยเป็นสินค้าฟุ่มเฟือย (luxury items) โดยรัฐมักถือว่าฝ้ออนามัยเป็นสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่เกินความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต แม้ว่าแท้ที่จริงแล้วผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนอาจถือเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงและสตรีในช่วงเวลาที่มีประจำเดือน เพราะในขณะที่เด็กผู้หญิงและสตรีมีประจำเดือนก็จะต้องใช้งานผลิตภัณฑ์

¹⁰ Kaeding, Nicole. “Tampon Taxes: Do Feminine Hygiene Products Deserve a Sales Tax Exemption?.” *Fiscal Fact* 156, no. 547 (April 2017): 1-6.

¹¹ Habbal, H. Hajar. “An Economic Analysis of The Pink Tax.” BA Thesis., Lake Forest College, 2020.

สุขอนามัยประจำเดือนสำหรับซิมซ์หรือรองรับเลือดประจำเดือนที่ไหลผ่านออกมาทางช่องคลอดในแต่ละเดือน ซึ่งแม้ที่จริงแล้วผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนควรถูกจำแนกให้เป็นสินค้าจำเป็น (necessity goods)¹² สำหรับการดำรงชีวิตของเด็กผู้หญิงและสตรี ทำให้เด็กผู้หญิงและสตรีสามารถจัดการสุขอนามัยประจำเดือนของตนในระหว่างที่มีประจำเดือนหรือกำลังจะมีประจำเดือน (หรือ MHM) ได้อย่างเหมาะสมสุขภาวะและถูกสุขอนามัย พร้อมกับผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนก็ย่อมเป็นสิ่งจำเป็นอันสามารถช่วยลดโอกาสการเลอะเทอะเปรอะเปื้อนของเลือดประจำเดือนที่อาจสร้างความอับอายต่อเด็กผู้หญิงและสตรี อันเป็นเครื่องมือช่วยดำรงศักดิ์ศรีความเป็นสตรีเพศเอาไว้ ไม่ให้ใครมาล่วงละเมิดด้วยการล้อเลียนหรือเยาะเย้ยถากถางให้ถูกกระทบกระเทือนต่อจิตใจ

อีกทั้งในบางประเทศก็ยังได้เรียกเก็บภาษีจากการขายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนและจำหน่ายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนทั้งเป็นสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ถูกผลิตขึ้นภายในประเทศดังกล่าวและนำเข้าจากต่างประเทศ กล่าวอีกนัยหนึ่งภาษีดังกล่าวถือเป็นภาษีมูลค่าเพิ่ม (Value Added Tax หรือ VAT)¹³ ที่รัฐเรียกเก็บจากมูลค่าของการซื้อขายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนภายในประเทศและการนำเข้าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนจากต่างประเทศ การเก็บภาษีในทำนองนี้ย่อมทำให้เพิ่มรายได้ให้กับรัฐมากขึ้น ซึ่งอาจเพิ่มเสถียรภาพการเงินการคลังสาธารณะของรัฐ ในทางตรงกันข้ามการเรียกเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มย่อมส่งผลกระทบต่อการบริโภคผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนของกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรี นั้นหมายถึงกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่ต้องการใช้ซื้อผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันต้องยอมชำระราคาสินค้าในลักษณะที่สินค้านั้นราคาสูงกว่าที่เอาไว้แสดงไว้ให้ผู้บริโภคในท้องตลาดได้รับทราบได้บวกภาษีมูลค่าเพิ่มไว้แล้ว (ราคาสินค้าที่รวมภาษีมูลค่าเพิ่มเอาไว้แล้ว) ซึ่งหากในอนาคตรัฐได้ปรับขึ้นอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มที่คิดคำนวณจากฐานการบริโภคผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนเพิ่มขึ้นแล้ว ก็อาจทำให้ระดับราคาสินค้าและผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนที่วางขายในท้องตลาดเพิ่มมากขึ้นหรือมีราคาสินค้าและผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนที่ปรับตัวสูงขึ้น ส่งผลกระทบต่อประชาชนกลุ่มเด็กผู้หญิง

¹² Ooi, Jorene. “Bleeding Women Dry: Tampon Taxes and Menstrual Inequity.” *Northwestern University Law Review* 113, no.1 (2018).

¹³ Do, Christina, Hodgson, Helen. & Wilson-Rogers, Nicole. “The Tax on Feminine Hygiene Products: Is This Reasonable Policy?.” *Australian Tax Forum* 32, no.3 (2017).

และสตรี เพราะเท่ากับไปลดอำนาจในการซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนของกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรี ซึ่งอาจเป็นการซ้ำเติมประชาชนกลุ่มเด็กผู้หญิงที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือสตรีที่มีฐานะยากจน

จากที่กล่าวมาในข้างต้นอาจเห็นได้ว่าหลายประเทศจัดให้ผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนถือเป็นสินค้าฟุ่มเฟือยที่รัฐมองเห็นว่าผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนดังกล่าวไม่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตประจำวันของกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีหรือรัฐมองเพียงว่าผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนเป็นสิ่งที่เกินความจำเป็นขั้นพื้นฐาน หลายประเทศจึงมีการจัดเก็บภาษีผ้าอนามัยในอัตราภาษีสินค้าฟุ่มเฟือย ซึ่งแท้ที่จริงแล้วผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนกลับเป็นสินค้าที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงและสตรีเพื่อให้สามารถจัดการสุขอนามัยประจำเดือนของตนในระหว่างที่มีประจำเดือนหรือกำลังจะมีประจำเดือน (MHM) ได้อย่างปลอดภัยและถูกสุขอนามัย ในทำนองเดียวกันการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจากการขายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในหลายประเทศ ผู้ผลิตซึ่งมีหน้าที่เสียภาษีที่เรียกเก็บจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนตามกฎหมายก็อาจผลักภาระทางภาษีไปให้แก่กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีในฐานะที่เป็นผู้บริโภคสินค้าหรือผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนนั้นได้ด้วยการขึ้นราคาสินค้าหรือผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนที่วางขายในท้องตลาด

เหตุนี้กลุ่มสิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับสิทธิสตรีในหลายประเทศจึงได้พยายามผลักดันให้รัฐจัดหาผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนแบบให้เปล่า (free sanitary products)¹⁴ เอาไว้บริการเด็กผู้หญิงและสตรีทุกกลุ่มอย่างทั่วถึงในลักษณะที่เป็นการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของเด็กผู้หญิงและสตรีที่ต้องการใช้งานผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในชีวิตประจำวัน โดยไม่ว่าเด็กผู้หญิงและสตรีจะเป็นกลุ่มที่ด้อยโอกาสทางสังคมหรือกลุ่มผู้มีรายได้น้อยก็ยังคงสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนได้ง่ายและสะดวก การที่รัฐสนับสนุนให้เด็กผู้หญิงและสตรีทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนได้อย่างสะดวกก็เท่ากับว่ารัฐได้ส่งเสริม คุ้มครองหรือคุ้มครองสิทธิในการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือน (right of free access to tampons and sanitary pads)¹⁵ ให้เด็กผู้หญิงและสตรี

¹⁴ Community Food Initiatives North East. 'Improving Access to Sanitary Products' *CFINE's Pilot Project Report*. Aberdeen, UK : Community Food Initiatives North East, 2018.

¹⁵ UDC David A. Clarke School of Law. *Periods, Poverty, and the Need for Policy: A Report on Menstrual Inequality in the United States*. Washington, DC: UDC David A. Clarke School of Law, 2018.

ทุกกลุ่มทุกชนชั้นสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนโดยไม่ทำให้ความเหลื่อมล้ำในด้านฐานะทางเศรษฐกิจและความไม่เท่าเทียมในด้านโอกาสทางสังคมมาเป็นอุปสรรค ในทำนองเดียวกันกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ด้านสิทธิสตรีในหลายประเทศต่างพยายามเรียกร้องให้รัฐส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในท้องตลาดภายในประเทศในราคาที่ไม่แพง พร้อมกับเสนอให้รัฐยกเลิกการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มสำหรับผลิตภัณฑ์สุขอนามัยที่วางขายในท้องตลาดทุกประเภท การยกเลิกการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนต้องอาศัยการใช้อำนาจของรัฐในการยกเลิกการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มเพื่อตอบสนองความต้องการของเด็กผู้หญิงและสตรีทุกกลุ่มในการใช้งานผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในชีวิตประจำวัน ซึ่งรัฐสามารถใช้อำนาจรัฐที่มีอยู่และการดำเนินเทคนิคด้านภาษีเป็นพิเศษสนับสนุนสิทธิการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนโดยปราศจากอุปสรรคในด้านราคาสินค้า (monetary barrier to access of sanitary hygiene product)¹⁶

อีกประการหนึ่งในหลายประเทศมองว่าผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนเป็นสินค้าฟุ่มเฟือย โดยมีการจัดเก็บภาษีผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในอัตราภาษีสินค้าฟุ่มเฟือยนั้น (luxury tax)¹⁷ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐไม่ยอมรับว่าผลิตภัณฑ์สุขอนามัยเป็นสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของเด็กผู้หญิงและสตรี แต่กลับยอมรับว่าผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนเป็นสินค้าที่ไม่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวันของเด็กผู้หญิงและสตรี โดยไม่ได้คำนึงอย่างรอบด้านว่าผลิตภัณฑ์ดังกล่าวเป็นสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานเพื่อใช้สนับสนุนสิทธิด้านสุขภาพของเด็กผู้หญิงและดำรงศักดิ์ศรีของความเป็นสตรีเพศ

ในเวลาต่อมากลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับสิทธิสตรีในหลายประเทศ จึงพยายามต่อสู้เรียกร้องและผลักดันให้รัฐยกเลิก (abolished)¹⁸ การจัดเก็บภาษีผ้าอนามัยจากเดิมที่เคยดำเนินการจัดเก็บ ทั้งในรูปแบบของภาษีมูลค่าเพิ่มหรือรูปแบบของภาษีสินค้าฟุ่มเฟือย การไม่จัดเก็บภาษีผ้าอนามัยของรัฐเท่ากับลดภาระภาษีให้กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรี

¹⁶ Tearfund. *Sanitation and hygiene in developing countries: A case study from the Democratic Republic of Congo identifying and responding to barriers*. Middlesex, UK: Tearfund, 2007.

¹⁷ Vermont Commission on Women. *Info Sheet: Taxation of Feminine Hygiene Products in VT*. Montpelier, VA: Vermont Commission on Women, 2017.

¹⁸ Hartman, Victoria. "End the Bloody Taxation: Seeing Red on the Unconstitutional Tax on Tampons." *Northwestern University Law Review* 112, no.2 (2017).

ที่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในชีวิตประจำวัน การยกเลิกการจัดเก็บภาษีผ้าอนามัยย่อมเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพสถานการณ์ในปัจจุบันที่เด็กผู้หญิงและสตรีมีความจำเป็นในชีวิตประจำวันที่จะต้องใช้งานผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนเพื่อจัดการสุขอนามัยประจำเดือนในแต่ละเดือนและอ้างไว้ซึ่งศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่พึงมีสิทธิเสรีภาพในการป้องกันตัวเองจากการมีรอยซึมเปื้อนในช่วงเวลาที่มีประจำเดือน (stigma around menstruation) ไม่ให้บุคคลอื่นมาล้อเลียน ถากถางหรือเหยียดหยามศักดิ์ศรีของความเป็นสตรีเพศ

ในขณะที่เดียวกันบางประเทศก็ได้ปรับลดภาษีผ้าอนามัย (cut)¹⁹ ในรูปแบบของการปรับลดอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มที่จัดเก็บจากมูลค่าของการขายผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนตามท้องตลาดภายในประเทศ มาตรการลดภาษีมูลค่าเพิ่มที่จัดเก็บจากมูลค่าของการขายผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือน (มาตรการลดภาษีผ้าอนามัย) ย่อมมีเป้าหมายสำคัญเพื่อบรรเทาภาระให้กับเด็กผู้หญิงและสตรีที่จะต้องรับภาระทางการเงินที่เป็นผู้เสียภาษีผ้าอนามัย โดยเฉพาะเมื่อเด็กผู้หญิงที่มาจากครอบครัวที่ยากจนหรือสตรีที่มีรายได้น้อยที่มีความจำเป็นต้องใช้ผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนเช่นเดียวกับเด็กผู้หญิงและสตรีที่ไม่เดือดร้อนทางการเงิน การดำเนินมาตรการลดภาษีมูลค่าเพิ่มเช่นนี้เท่ากับว่าเป็นการช่วยเหลือเด็กผู้หญิงและสตรีให้ได้รับโอกาสที่จะเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ในราคาที่เหมาะสมเหมาะสมผล

กล่าวโดยสรุป ไม่ว่าจะเป็นการยกเลิกการจัดเก็บภาษีผ้าอนามัยก็ดีหรือการปรับลดภาษีผ้าอนามัยก็ตาม ล้วนแล้วแต่ทำให้เด็กผู้หญิงและสตรีทุกกลุ่มได้รับประโยชน์ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น เท่ากับว่ารัฐใช้การยกเลิกการเรียกเก็บภาษีมาช่วยสนับสนุนการสร้างโอกาสการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนถึงแก่เด็กผู้หญิงและสตรีอย่างทั่วถึงทั้งความครอบคลุม อย่างไรก็ตามการยกเลิกการจัดเก็บภาษีผ้าอนามัยก็ดีหรือการปรับลดภาษีผ้าอนามัยก็ไม่ใช่ว่าเครื่องยืนยันว่าเด็กผู้หญิงและสตรีจะได้รับโอกาสในการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนที่มีทั้งคุณภาพ (quality) และความปลอดภัย (safety) ในคราวเดียวกัน นั่นหมายความว่ารัฐอาจต้องสร้างเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์หรือมาตรการทางภาษีเพื่อให้เกิดการวางจำหน่ายผลิตภัณฑ์สุขอนามัย

¹⁹ Welham, Bryn. *Taxes and duties for sanitary products in Africa* WOW Helpdesk Query 50. London, UK: UK Aid Direct, 2020.

ประจำเดือนในราคาที่เหมาะสมและคุ้มค่า พร้อมกับมีความปลอดภัยและคุณภาพตามหลักสาธารณสุขไปในคราวเดียวกัน ซึ่งมาตรการทางภาษีที่เป็นมิตรต่อเด็กผู้หญิงและสตรีนั้น ก็ยอมทำให้เด็กผู้หญิงและสตรีที่อาศัยอยู่ในประเทศมีผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนเพียงพอต่อความต้องการ (availability) อยู่ในสนนราคาที่สามารถจ่ายได้ (affordability) และผู้หญิงทุกคนก็สามารถเข้าถึงได้ (accessibility)

3. ประสบการณ์จากต่างประเทศ

บทความฉบับนี้ได้รวบรวมประสบการณ์ของการยกเลิกการจัดเก็บภาษีผ้าอนามัยหรือการปรับลดภาษีผ้าอนามัยของต่างประเทศทำให้ทราบว่าต่างประเทศได้เคยมีประสบการณ์ในการใช้การยกเลิกการเรียกเก็บภาษีนำเข้าหรือการยกเลิกการจัดเก็บภาษีมาสนับสนุนให้เด็กผู้หญิงและสตรีสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในราคาที่สามารถจ่ายได้หรือสามารถเลือกซื้อหาได้โดยง่ายอย่างไรบ้าง โดยศึกษาจุดเด่นและข้อดีของการดำเนินมาตรการทางภาษีของต่างประเทศที่สอดคล้องกับปัญหาภาวะที่ไม่สามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนได้หรือ Period Poverty ควบคู่ไปกับการนำเสนอบทเรียนจากต่างประเทศเพื่อสร้างความเข้าใจและกระตุ้นให้รัฐปรับเปลี่ยนนโยบายเพื่อสนับสนุนการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนของเด็กผู้หญิงและสตรีที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมมากยิ่งขึ้น

สำหรับประเทศที่มีประสบการณ์ของการดำเนินนโยบายยกเลิกการจัดเก็บภาษีผ้าอนามัยหรือปรับลดภาษีผ้าอนามัย โดยนำนโยบายดังกล่าวมาใช้ในการส่งเสริมการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนของเด็กผู้หญิงและสตรี อันมีส่วนช่วยให้เด็กผู้หญิงและสตรีในประเทศของตนมีการจัดการสุขอนามัยประจำเดือนของตนในระหว่างที่มีประจำเดือนหรือกำลังจะมีประจำเดือน (หรือ MHM) ได้อย่างปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ อาทิ

3.1 สาธารณรัฐเคนยา

ในปี 2004 สาธารณรัฐเคนยาเป็นประเทศแรกของโลกที่ดำเนินการยกเลิกภาษีมูลค่าเพิ่มที่เรียกเก็บจากการขายผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือน (removal of VAT on sanitary pads)²⁰ จากการจำหน่ายสินค้าดังกล่าวภายในประเทศ โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อให้กลุ่มเด็กผู้หญิงที่มาจาก

²⁰ Weiss-Wolf, Jennifer. "U.S. Policymaking to Address Menstruation: Advancing an Equity Agenda." *William & Mary Journal of Women and the Law* 25, no.2 (2019).

ครอบครัวที่ยากจนหรือสตรีที่มีความขาดแคลนทางเศรษฐกิจ สามารถเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนมาใช้ดูแลสุขอนามัยประจำเดือนตามมาตรฐานคุณภาพชีวิตขั้นต่ำที่ควรจำเป็น การยกเลิกภาษีมูลค่าเพิ่มเช่นนี้นี้ย่อมทำให้เพิ่มโอกาสให้กับกลุ่มเด็กผู้หญิงที่มาจากครอบครัวที่ยากจนหรือสตรีที่มีความขาดแคลนทางเศรษฐกิจ ในการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนที่วางขายในท้องตลาด เพราะเมื่อผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ดังกล่าวไม่ต้องรับภาระทางภาษีมูลค่าเพิ่มในสินค้าดังกล่าวเช่นเดิมแล้ว ก็ไม่มีข้ออ้างในการผลักภาระภาษีมูลค่าเพิ่มไปให้กับกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่เป็นผู้ซื้อหรือผู้บริโภคสินค้าผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนให้เป็นผู้ชำระแทน นั่นหมายความว่าระดับราคาของสินค้าผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนก็จะถูกปรับเพดานให้ลดลงตามไปด้วย

ต่อมาในปี 2011 รัฐบาลเคนยาได้ยกเลิกภาษีนำเข้าสินค้าที่เรียกเก็บจากการนำเข้าผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือน (import duty on sanitary pads)²¹ ที่นำเข้ามาวางจำหน่ายในท้องตลาดภายในประเทศ ทั้งนี้สินค้าที่อยู่ในประเภทผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนที่ถูกนำเข้าจากนอกประเทศมาวางขายในประเทศย่อมเข้าหลักเกณฑ์ที่ไม่ต้องเสียภาษีสินค้าเข้าอันเป็นไปตามนโยบายสนับสนุนให้มีผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนที่หลากหลายวางจำหน่ายในท้องตลาดภายในประเทศ จุดประสงค์ในยกเลิกการจัดเก็บภาษีนำเข้าสินค้าเช่นนี้ก็เพื่อเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในราคาและคุณภาพที่หลากหลาย ซึ่งถือเป็นการสร้างกลไกทางภาษีมาช่วยแก้ปัญหาสังคมจากความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนอย่างบูรณาการ นั่นหมายความว่าราคาสินค้าประเภทผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนที่ถูกนำเข้ามาวางจำหน่ายภายในสาธารณรัฐเคนยาจะมีราคาที่ถูกลง กลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่มีระดับรายได้หรือฐานะทางเศรษฐกิจที่เพียงพอ ก็อาจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนที่มีคุณภาพในราคาที่สอดคล้องกับฐานะทางเศรษฐกิจของตน

รัฐบาลเคนยาไม่เพียงยกเลิกภาษีมูลค่าเพิ่มที่เรียกเก็บจากการขายผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนและภาษีนำเข้าสินค้าที่เรียกเก็บจากการนำเข้าผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนเท่านั้น หากแต่ยังได้ดำเนินนโยบายอื่น ๆ ส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กผู้หญิงและสตรีสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนควบคู่ไปด้วย เช่น ในปี 2007 รัฐบาลเคนยาได้กำหนดนโยบาย

²¹ William, Mariama. “Gender, Tax Reform and Taxation Cooperation Issues: Navigating Equity and Efficiency under Policy Constraints.” *Tax Cooperation Policy Briefs* 156, no.9 (September 2019): 1-18.

สนับสนุนให้มีการแจกจ่ายผ้าอนามัยในโรงเรียนของรัฐ (free sanitary pads in public schools)²² ที่มุ่งเน้นให้กลุ่มเด็กและเยาวชนผู้หญิงที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนของรัฐได้มีโอกาสเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในชีวิตประจำวันและในปี 2011 รัฐบาลเคนยาได้กำหนดนโยบายส่งเสริมสนับสนุนให้มีการแจกจ่ายผ้าอนามัยอย่างทั่วถึงทั้งโรงเรียนของรัฐและเอกชน (distribution of sanitary pads at schools)²³ พร้อมทั้งจัดให้มีงบประมาณของรัฐ (national budget) มาส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมการแจกจ่ายผ้าอนามัยสำหรับจัดสรรทรัพยากรดูแลสุขอนามัยประจำเดือนของเด็กผู้หญิงและสตรีที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนของรัฐและเอกชนให้ได้อย่างทั่วถึง เป็นต้น

3.2 สหราชอาณาจักร

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้านสิทธิสตรีในสหราชอาณาจักรทั้งประเทศอังกฤษ เวลส์ สกอตแลนด์ และไอร์แลนด์เหนือ ได้พยายามผลักดันให้รัฐบาลอังกฤษตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพของเด็กผู้หญิงและสตรีในการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในชีวิตประจำวัน ในขณะที่เดียวกันกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์นี้เองก็ได้พยายามจูงใจให้รัฐบาลอังกฤษจัดปัญหาความเหลื่อมล้ำในฐานะทางเศรษฐกิจและลดอุปสรรคในด้านราคาของผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนที่วางขายในท้องตลาด อันนำไปสู่การเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนของเด็กผู้หญิงและสตรี เหตุนี้เองในเวลาต่อมารัฐบาลสหราชอาณาจักรจึงได้ยกเลิกเก็บภาษีผลิตภัณฑ์ผ้าอนามัย โดยยกเลิกการเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มที่การเก็บจากผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนเริ่มมีผลตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2021 ซึ่งจะช่วยให้ผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในท้องตลาดสหราชอาณาจักรมีราคาถูกลง เนื่องจากในทางปฏิบัติผู้ผลิตไม่สามารถผลักภาระภาษีมูลค่าเพิ่มซึ่งเป็นภาษีทางอ้อม (tax shifting)²⁴ ไปให้เด็กผู้หญิงและสตรีในฐานะที่เป็นผู้บริโภคในท้องตลาดทั้งหมดหรือบางส่วนเช่นเคย โดยการยกเลิกภาษีเช่นนี้เหมาะสมในกรณีที่ต้องการให้เด็กผู้หญิงและสตรีในฐานะผู้บริโภคมีโอกาสเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในท้องตลาดสหราชอาณาจักรใน

²² Jurga, Ina, Yates, Marc & Bage, Sarah. *Period Tax: Advocacy Guide Version July 2020*. Berlin: WASH United gGmbH, 2020.

²³ Tellier, Siri & Hyttel, Maria. *Menstrual Health Management in East and Southern Africa: a Review Paper*. Johannesburg: United Nations Population Fund, East and Southern Africa Regional Office, 2017.

²⁴ Corlet, Adam. *The shifting shape of UK tax: Charting the changing size and shape of the UK tax system*. London: Resolution Foundation, 2019.

ราคาสำหรับผู้บริโภคเอื้อมถึงได้ โดยการยกเลิกภาษีเช่นว่านี้ก็ถือได้ว่าเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กผู้หญิงและสตรีที่มาจากรอบครัวที่มีฐานะยากจนสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนได้ในท้องตลาด อันเป็นการจัดภาวะที่ไม่สามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนได้หรือ Period Poverty ไปอีกทางหนึ่ง ในขณะที่ระหว่างการยกเลิกการจัดเก็บภาษีก็สอดคล้องกับนโยบายของรัฐอื่น ๆ ที่พยายามส่งเสริมความเท่าเทียมในการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนและได้ใช้ประโยชน์จากสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่เอื้อต่อการจัดการสุขอนามัยประจำเดือนได้อย่างทั่วถึง ตัวอย่างเช่น นโยบายแจกผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนแบบให้เปล่า (policy of free sanitary products) ในสถานศึกษาและสถานพยาบาลของรัฐ²⁵ เช่น โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัยและโรงพยาบาล ทำให้กับเด็กผู้หญิงและสตรีที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษาหรือผู้ที่เข้ามาใช้บริการในอาคารดังกล่าวสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในชีวิตประจำวันได้อย่างสะดวกโดยไม่มีข้อจำกัดด้านค่าใช้จ่ายใดๆ ผูกมัดหรือจำกัดการเข้าถึงนั้น

นอกจากนี้ เพื่อช่วยเหลือเด็กผู้หญิงและสตรีให้ได้รับความคุ้มครองสวัสดิภาพและส่งเสริมสิทธิเสรีภาพอันส่งผลต่อสุขภาพอนามัย ความปลอดภัยและความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กผู้หญิงและสตรีในอนาคต และเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นต่อเด็กผู้หญิงและสตรีว่าจะมีการอุดหนุนด้านการเงินการคลังและงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลสหราชอาณาจักรในการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว ในปี 2015 รัฐบาลสหราชอาณาจักรจึงได้นำเงินที่ได้รับจากการจัดเก็บจากภาษีมูลค่าเพิ่มจากผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือน (funds generated from the VAT on women's sanitary products) มาจัดตั้งเป็นกองทุนผ้าอนามัย (Tampon Tax Fund) ขึ้นมา²⁶ เพื่อให้กองทุนดังกล่าวทำหน้าที่มอบเงินสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมแก่ภาครัฐและภาคเอกชน สำหรับอุดหนุนโครงการที่ดำเนินการช่วยเหลือเด็กผู้หญิงและสตรีให้ได้รับความคุ้มครองสวัสดิภาพและส่งเสริมสิทธิเสรีภาพอันส่งผลต่อสุขภาพอนามัย ความปลอดภัยและความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กผู้หญิงและสตรีในสหราชอาณาจักร กองทุนนี้มุ่งให้เงินอุดหนุนการดำเนินงานกิจกรรมโครงการใน 3 รูปแบบ

²⁵ Weckesser, Annalise, Williams, Gemma, Hewett, Angela & Amie, Randhawa. *Best practice and innovations in period poverty and menstruation education initiatives*. London: Plan International UK, 2020.

²⁶ Department for Digital, Culture, Media & Sport. *Tampon Tax Fund 2018/19 - Guidance for applicants*. London: Department for Digital, Culture, Media & Sport, 2018.

ด้วยกัน²⁷ ได้แก่ (ก) โครงการต่อต้านการใช้ความรุนแรงต่อเด็กและสตรี (Violence Against Women and Girls) (ข) โครงการส่งเสริมสุขภาพจิตในวัยรุ่น (Young Women's Mental Health) และ (ค) โครงการอื่น ๆ ส่งเสริมสิทธิด้านสุขภาพอนามัยของเด็กและสตรี (General Programme) เช่น โครงการสนับสนุนกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ เป็นต้น

3.3 ประเทศแคนาดา

ประเทศแคนาดาเป็นประเทศหนึ่งที่ถือว่าสินค้าผ้าอนามัยเป็นสินค้าฟุ่มเฟือยที่วางขายในท้องตลาด ซึ่งภาษีสินค้าที่เรียกเก็บจากสินค้าผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนที่จำหน่ายและบริโภคในท้องตลาดประเทศแคนาดานั้น ย่อมเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนของกลุ่มเด็กผู้หญิงที่มาจากครอบครัวที่ยากจนหรือสตรีที่มีศักยภาพทางการเงินที่ไม่เพียงพอ อันที่จริงสินค้าบางอย่างที่วางขายในท้องตลาดประเทศแคนาดาจะเป็นสินค้าที่ไม่มีความจำเป็นกับการใช้ชีวิตหรือสินค้าราคาที่มีราคาแพงที่เกินความจำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิต เช่น ผลไม้เชอร์รี่ที่เอามาใส่ประดับไว้ในเครื่องดื่มค็อกเทล (cocktail cherries) แต่ทว่ารัฐบาลแคนาดากลับไม่ได้จัดเก็บภาษีสินค้าในลักษณะที่เรียกเก็บจากสินค้าที่จำหน่ายและบริโภคในท้องตลาดประเทศแคนาดา ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วสินค้าจำพวกนี้ไม่จำเป็นต้องการใช้ชีวิตประจำวันของคนทุกเพศและทุกวัย ด้วยเหตุนี้ในปี 2015 ประชาชนแคนาดาจึงได้ร่วมกันยื่นคำร้องทางออนไลน์ (online petition) เพื่อขอให้รัฐบาลแคนาดายกเลิกการจำแนกผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนให้เป็นสินค้าฟุ่มเฟือย พร้อมกับยกเลิกการจัดเก็บภาษีผ้าอนามัยในฐานะสินค้าฟุ่มเฟือย²⁸

สำหรับความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการยกเลิกการจัดเก็บภาษีผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในประเทศแคนาดาเริ่มขึ้นอย่างเป็นทางการตั้งแต่ปี 2004 เมื่อนักการเมืองหญิง ได้แก่ Judy Wasylicia - Leis สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเทศแคนาดาจากพรรคประชาธิปไตยใหม่ (New Democratic Party หรือพรรค NPD) ได้เล็งเห็นความสำคัญของปัญหาด้านราคาสินค้าของผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนของ

²⁷ Community Foundation Wales. *Fund Criteria: Tampon Tax Community Fund*. Cardiff, UK: Community Foundation Wales., 2019.

²⁸ Canadian Menstruators. "About the campaign the history of battle for tax fairness." Accessed January 19, 2021 <http://www.canadianmenstruators.ca/>

กลุ่มเด็กผู้หญิงที่มาจากครอบครัวที่ยากจนหรือกลุ่มสตรีที่มีฐานะทางเศรษฐกิจขัดสน จึงได้พยายามเสนอร่างกฎหมายขึ้นเพื่อยกเลิกการจัดเก็บภาษีดังกล่าว แต่รัฐสภาแคนาดาในขณะนั้นกลับไม่ผ่านร่างกฎหมายที่เสนอโดยนาง Judy Wasylicia – Leis ต่อมาในปี 2013 ได้มีกลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงประเทศแคนาดาจากพรรค NDP อันประกอบด้วย Irene Mathysen Niki Ashton และ Mylène Freeman ได้นำเสนอร่างกฎหมาย Bill C-282 แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ Excise Tax Act (feminine hygiene products) ซึ่งกลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงเห็นพ้องกันว่า การจัดเก็บภาษีในลักษณะนี้เป็นการจัดเก็บในลักษณะที่เก็บจากกลุ่มเพศหนึ่งเพศใดเป็นการเฉพาะ (gender-based taxation) (หรือกลุ่มเพศหญิงเป็นการเฉพาะ) เท่ากับว่าเป็นการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีในมิติเกี่ยวกับการมีประจำเดือนตามธรรมชาติของเด็กผู้หญิงและสตรีในวัยเจริญพันธุ์²⁹ เท่ากับว่าการดำเนินมาตรการทางภาษีเช่นนี้น่าจะก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่มีความจำเป็นต้องใช้ผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในชีวิตประจำวัน ซึ่งเดิมที่รัฐบาลแคนาดาได้เพิกเฉยต่อร่างกฎหมาย Bill C-282 แต่ในเวลาต่อมารัฐบาลแคนาดาได้รับร่างกฎหมาย Bill C-282 ของกลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงพรรค NDP พร้อมตอบสนองข้อเรียกร้องของกลุ่มประชาชนผ่านการร่วมกันยื่นคำร้องทางออนไลน์ของประชาชน อันนำไปสู่การยกเลิกการจัดเก็บภาษีในลักษณะเช่นนี้ โดยในปัจจุบันรัฐบาลแคนาดาได้จัดให้ผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนเป็นสินค้าที่มีอัตราภาษีเป็นศูนย์ (zero-rated products)³⁰ นั้นหมายความว่าราคาผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนที่วางขายในตลาดประเทศแคนาดาจะถูกลดและเด็กผู้หญิงและสตรีก็พอสามารถซื้อหามาใช้ได้ในราคาที่ไม่แพง

3.4 สาธารณรัฐโคลอมเบีย

สาธารณรัฐโคลอมเบียเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีการยกเลิกภาษีมูลค่าเพิ่มที่จัดเก็บจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนภายในประเทศ เหตุที่เป็นเช่นนี้นั้นก็เพราะศาลรัฐธรรมนูญโคลอมเบีย (Corte Constitucional de Colombia) ได้มีแนวคำวินิจฉัยว่าการจัดเก็บ

²⁹ Dickson, Courtney. “Toronto group petitions against tax on tampons.” Accessed January 20, 2021 <https://nowtoronto.com/toronto-group-petitions-against-tax-on-tampons>

³⁰ Ware, Jessica. “Tampon tax scrapped in Canada after petition convinces conservative government.” Accessed January 20, 2021 <https://www.independent.co.uk/news/world/americas/tampon-tax-scrapped-canada-after-petition-convinces-conservative-government-10283929.html>

ภาษีมูลค่าเพิ่มจากการขายผลิตภัณฑ์สุxonนามัยประจำเดือนในอัตราร้อยละ 5 ซัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐโคลอมเบีย (Constitución de Colombia) ที่เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ โดยคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญโคลอมเบียที่ C-117 วันที่ 14 พฤศจิกายน 2018 (Sentencia C-117/18)³¹ มีสาระสำคัญว่ารัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐโคลอมเบียเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติที่กำหนดให้รัฐจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจากการขายสินค้าผลิตภัณฑ์สุxonนามัยประจำเดือนในอัตราร้อยละ 5 ซัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐโคลอมเบียและให้บทบัญญัติเช่นนี้เป็นอันใช้บังคับมิได้ เพราะรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐโคลอมเบียวางหลักเกณฑ์เอาไว้ว่าเพศชายและเพศหญิงต้องมีความเท่าเทียมกันในทุกด้านและห้ามไม่ให้รัฐกำหนดมาตรการอย่างหนึ่งอย่างใดในทำนองที่เป็นการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มบุคคลเพศหนึ่งเพศใดอย่างไม่เป็นธรรม เพียงเพราะความแตกต่างในเรื่องเพศ สภาพทางกายและสุขภาพ รวมทั้งฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม การที่รัฐจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจากผลิตภัณฑ์สุxonนามัยประจำเดือนเช่นว่านี้ย่อมเป็นการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงเป็นการเฉพาะ (discriminate) นั้นหมายความว่าผู้หญิงต้องยอมรับภาระที่จะต้องจ่ายภาษีมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์สุxonนามัยประจำเดือนที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวันของตน (รับภาระมากกว่าผู้ชายที่ไม่ต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่มเช่นว่านี้) รวมทั้งการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มในทำนองนี้ย่อมทำให้เกิดอุปสรรคด้านเศรษฐกิจต่อกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีในการเข้าถึงสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเด็กผู้หญิงและสตรีที่มีฐานะยากจนและไม่มีความสามารถทางเศรษฐกิจเพียงพอที่จะเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สุxonนามัยประจำเดือนมาดูแลสุขภาพของตนเองเท่าที่ควร การจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มในทำนองนี้เป็นการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มเด็กผู้หญิงที่มาจากครอบครัวที่ยากจนหรือกลุ่มผู้หญิงที่ไม่มีความสามารถทางเศรษฐกิจเพียงพอ นอกจากนี้ศาลรัฐธรรมนูญโคลอมเบียยังวินิจฉัยวางปกป้องหลักห้ามจัดเก็บภาษีหากไม่มีผู้แทน (No taxation without representation) โดยยึดถือว่าการเรียกเก็บภาษีหรือการกำหนดมาตรการทางภาษีอย่างหนึ่งอย่างใดนั้นต้องผ่านการถกเถียงอภิปรายจากผู้แทนของประชาชนที่อยู่ในสภานิติบัญญัติ แต่ในการออกมาตรการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์สุxonนามัยประจำเดือนเช่นว่านี้ กลับไม่ได้มีการเปิดโอกาสให้ผู้แทนของประชาชนได้ถกเถียงอภิปรายถึงข้อดีข้อเสียของการจัดเก็บภาษีดังกล่าวแต่อย่างใด ด้วยเหตุผลที่กล่าวมา

³¹ Corte Constitucional de Colombia. "Sentencia C-117/18." Accessed January 22, 2021

<https://www.corteconstitucional.gov.co/relatoria/2018/C-117-18.htm>

ทั้งหมดนี้ ศาลรัฐธรรมนูญโคลอมเบียจึงวินิจฉัยว่าการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐโคลอมเบีย³²

ในเวลาต่อมาศาลรัฐธรรมนูญโคลอมเบียก็ยังได้ทำคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญโคลอมเบียที่ T-398 วันที่ 29 สิงหาคม 2019 (Sentencia T-398/19)³³ ว่าเมืองโบโกตา (City of Bogotá) เมืองหลวงของโคลอมเบีย ได้ละเมิดต่อสิทธิในการสืบพันธุ์ สิทธิในเพศ อิสระภาพและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของผู้หญิงที่อาศัยหรือใช้ชีวิตอยู่ในท้องถนน (las mujeres habitantes de calle) (เช่น ผู้หญิงฐานะยากจนที่อาศัยตามท้องถนนหรือผู้หญิงไร้บ้านที่ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง) เพราะเมืองโบโกตาไม่ได้กำหนดนโยบายสาธารณะที่กำหนดให้เมืองโบโกตาต้องจัดหาหรือจัดให้มีผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนสำหรับผู้หญิงที่อาศัยหรือใช้ชีวิตอยู่ในท้องถนนอย่างถูกสุขอนามัยและเพียงพอต่อความต้องการจัดการสุขลักษณะของตนเองในขณะที่มีประจำเดือน นั้นหมายความว่าเมืองโบโกตาละเลยต่อหน้าที่ที่จะต้องจัดให้มีสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานสำหรับดูแลสุขอนามัยของเด็กผู้หญิงและสตรีในขณะที่มีประจำเดือน เหตุนี้เองศาลรัฐธรรมนูญโคลอมเบียจึงมีคำสั่งให้เมืองโบโกตาจัดทำแผนเร่งด่วนในการสนับสนุนให้ผู้หญิงที่อาศัยหรือใช้ชีวิตอยู่ในท้องถนนสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนได้ (un plan de contingencia, que comprenda acciones concretas para el suministro del material absorbente idóneo a favor de esta población) และจัดทำนโยบายสาธารณะว่าด้วยการจัดการสุขอนามัยประจำเดือนสำหรับผู้หญิงที่อาศัยหรือใช้ชีวิตอยู่ในท้องถนน (la política pública territorial en materia de manejo de higiene menstrual para todas las habitantes de la calle)

กล่าวโดยสรุปศาลรัฐธรรมนูญโคลอมเบียได้แสดงบทบาทอย่างสำคัญยิ่งในการส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศชายกับเพศหญิงและขจัดการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงจากการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจากผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือน พร้อมกับชี้ให้สาธารณชนเห็นว่าท้องถิ่น (เมืองโบโกตา) ต้องเข้ามาทำหน้าที่รับผิดชอบสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่มผู้หญิงที่ยากไร้สามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนได้ให้สามารถจัดการสุขอนามัยประจำเดือนขั้นพื้นฐานของตนเองได้

³² Olaya, A. Monica. “Blood, Taxes, and Equality.” Accessed February 11, 2021
<https://ohrh.law.ox.ac.uk/blood-taxes-and-equality/>

³³ Corte Constitucional de Colombia. “Sentencia T-398/19.” Accessed January 22, 2021
<https://www.corteconstitucional.gov.co/relatoria/2019/T-398-19.htm>

4. วิเคราะห์ความท้าทายด้านสิทธิสตรี

สิทธิสตรี (women's rights) ถือเป็นอำนาจอันชอบธรรมที่เด็กผู้หญิงและสตรีพึงมี ในอันที่จะกระทำการเกี่ยวข้องกับชีวิต ร่างกาย อนามัยและทรัพย์สินของตนเอง รวมไปถึงอำนาจที่กฎหมายรับรองให้เด็กผู้หญิงหรือสตรีเรียกร้องต่อรัฐหรือบุคคลอื่นให้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด อันก่อให้เกิดคุณประโยชน์ต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของเด็กผู้หญิงและสตรี ทั้งนี้การส่งเสริม คุ้มครองหรือคุ้มครองสิทธิสตรีต้องอยู่บนพื้นฐานของการยอมรับนับถือว่าชายกับหญิงหรือบุรุษกับสตรีย่อมมีความเสมอภาคกัน ภายใต้กฎหมาย (equality between women and men) โดยรัฐหรือหน่วยงานของรัฐต้องไม่สร้างอุปสรรคหรือกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นการกีดกันหรือเลือกปฏิบัติ (discrimination) ต่อเด็กผู้หญิงและสตรีเพียงเพราะเป็นเพศหญิง สิทธิสตรีถือเป็นสิ่งที่รัฐหรือหน่วยงานของรัฐพึงส่งเสริมและเคารพ รวมทั้งต้องสร้างนโยบายและมาตรการสร้างมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิดังกล่าวให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล โดยไม่ต่ำกว่าที่มาตรฐานสากลได้กำหนดเอาไว้³⁴ การจัดการสุขอนามัยประจำเดือนของตนในระหว่างที่มีประจำเดือนหรือกำลังจะมีประจำเดือน (หรือ MHM) ได้อย่างปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ ไม่เพียงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสุขอนามัยและความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กผู้หญิงและสตรีที่ต้องดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมแล้ว การจัดการสุขอนามัยประจำเดือนก็ยังถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่เป็นของผู้หญิงทุกคน ซึ่งเด็กผู้หญิงและสตรีพึงมีสิทธิในการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนที่ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ ในขณะเดียวกัน เด็กผู้หญิงและสตรีก็พึงได้รับการเคารพยอมรับจากผู้คนที่อยู่ร่วมกันในสังคม บุคคลอื่นที่อยู่รวมในสังคมจะต้องตระหนักถึงการเคารพสิทธิในการจัดการสุขอนามัยประจำเดือนของเด็กผู้หญิงและสตรีอย่างเหมาะสมและถูกสุขลักษณะ พร้อมกันนั้นก็ต้องให้ความสำคัญกับศักดิ์ศรีความเป็นเด็กผู้หญิงและสตรีที่มีคุณค่าในตนเอง เสรีภาพที่จะมีเป็นอิสระของเด็กผู้หญิงและสตรีที่จะกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อรักษาสุขอนามัยประจำเดือนตามความต้องการของตนเอง รวมถึงความเสมอภาคของบุคคลระหว่างเพศหญิงโดยกำเนิดที่อาจเผชิญกับภาวะมีประจำเดือนและเพศชายโดยกำเนิดที่ไม่ต้องเผชิญกับการมีภาวะประจำเดือน โดยปราศจากการแบ่งแยก กีดกัน หรือจำกัดสิทธิประโยชน์ใด ๆ เพียงเพราะว่าผู้หญิงมีประจำเดือนหรือเพียงเพราะว่าผู้หญิงต้องการใช้

³⁴ Office of the High Commissioner for Human Rights. *Women's Rights are Human Rights*.

Geneva: Office of the High Commissioner for Human Rights, (2014).

ผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนในชีวิตประจำวัน โดยปราศจากความชอบธรรม เหตุนี้เองรัฐพึงต้องให้การรับรองหรือคุ้มครองให้เด็กผู้หญิงและสตรีที่เป็นเพศหญิงโดยกำเนิดในอันที่จะกระทำการใดหรืองดเว้นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อจัดการสุขอนามัยประจำเดือนของตนเองอย่างเหมาะสมและถูกสุขลักษณะ การสนับสนุนให้เด็กผู้หญิงและสตรีเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนย่อมมุ่งในด้านการเปิดเสรีให้เด็กผู้หญิงและสตรีสามารถเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนได้ โดยการที่รัฐยอมขจัดอุปสรรคด้านภาษีมูลค่าเพิ่มหรือการที่รัฐถือว่าผลิตภัณฑ์ดังกล่าวเป็นสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ไม่จัดให้เป็นสินค้าฟุ่มเฟือยในลักษณะที่จะถูกเรียกเก็บเฉพาะภาษีมูลค่าเพิ่ม ก็ย่อมเป็นการส่งเสริมให้เด็กผู้หญิงและสตรีสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนอย่างเสรีมากยิ่งขึ้น กล่าวอีกนัยหนึ่งภาษีผ้าอนามัยย่อมเป็นภาระทางเศรษฐกิจที่นำไปสู่การเลือกปฏิบัติ (discriminatory economic burden) นั้นหมายความว่ารัฐกำหนดให้เพศหญิงต้องแบกรับภาระทางเศรษฐกิจมากกว่าเพศชาย ด้วยการสร้างหลักเกณฑ์ทางภาษีในทำนองที่ปฏิบัติต่อเพศชายหรือเพศหญิงแตกต่างกันออกไป การเลือกปฏิบัติจากการจัดเก็บภาษีผ้าอนามัยของรัฐย่อมถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อเด็กผู้หญิงและสตรี ทั้งยังทำให้เกิดภาระทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม (unfair economic burden) อันอาจส่งผลให้การจัดการสุขอนามัยประจำเดือนของกลุ่มเด็กผู้หญิงที่มาจากครอบครัวที่ยากจนหรือสตรีที่มีฐานะทางเศรษฐกิจอาจไม่เหมาะสมหรือไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสุขลักษณะขั้นต่ำ การเลือกปฏิบัติในทำนองที่สร้างภาระทางเศรษฐกิจให้กับเด็กผู้หญิงและสตรีที่มีประจำเดือน ย่อมเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการส่งเสริมความหลากหลายหรือการสร้างความเสมอภาคในลักษณะที่สร้างความเป็นธรรมในสังคมอีกด้วย นอกจากนี้ในเรื่องของการยกเลิกภาษีผ้าอนามัยแล้ว ในบางประเทศรัฐได้กำหนดนโยบายอื่น ๆ ควบคู่ไปกับการยกเลิกภาษีผ้าอนามัยเพื่อให้เด็กผู้หญิงและสตรีมีผลิตภัณฑ์สุขอนามัยสำหรับใช้สอยในชีวิตประจำวันอย่างพอเพียง พร้อมมีสาธารณูปโภคและปัจจัยอื่น ๆ อันส่งเสริมความสามารถในการจัดการสุขอนามัยประจำเดือนของตน เช่น การจัดให้มีห้องน้ำที่เหมาะสมเป็นสัดส่วนและน้ำสะอาดที่เพียงพอสำหรับการทำความสะอาดชำระล้างเลือดประจำเดือนของกลุ่มเด็กผู้หญิงที่กำลังศึกษาในสถาบันการศึกษา เป็นต้น

อีกทั้งบางประเทศยังมีการสนับสนุนด้านการเงินงบประมาณ (เช่น กองทุนผ้าอนามัยของสหราชอาณาจักร) กองทุนที่จัดตั้งขึ้นตามโครงการของรัฐเพื่อสนับสนุนสิทธิเสรีภาพการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อการสนับสนุนสิทธิเสรีภาพการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือน

หรือโครงการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสิทธิสตรีและความหลากหลายทางเพศ ในกรณีที่ต้องคุ้มครองสาธารณกุศลหรือองค์กรอื่น ๆ ที่ต้องการจัดทำโครงการในลักษณะดังกล่าว ทั้งยังเป็นกองทุนในการทำงานนี้ส่งเสริมให้เอกชนดำเนินกิจกรรมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและเพิ่มโอกาสให้แก่เด็กผู้หญิงและสตรีเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการสุขอนามัยประจำเดือนของตนในระหว่างที่มีประจำเดือนหรือกำลังจะมีประจำเดือน (หรือ MHM) ผ่านการจัดโครงการในลักษณะต่าง ๆ ที่รัฐบาลคอยให้การสนับสนุนหรืออุดหนุนด้านการเงิน

5. บทสรุป

โดยสรุปแล้ว แม้ว่าผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนเป็นสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่วางจำหน่ายในท้องตลาด แต่นั่นไม่ได้หมายความว่าเด็กผู้หญิงและสตรีทุกคนจะสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์ดังกล่าวได้โดยปราศจากอุปสรรคทางการเงินหรือความยากจน การที่รัฐยกเลิกหรือปรับลดการจัดเก็บภาษีผ้าอนามัยเท่ากับเป็นการมอบโอกาสให้กับกลุ่มเด็กผู้หญิงที่มาจากครอบครัวยากจนและสตรีที่มีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจในการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือน เช่นนี้ก็จะสามารถสร้างโอกาสอันเท่าเทียมให้กับผู้หญิงและสตรีทุกคนที่จะสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขอนามัยประจำเดือนได้ พร้อมกับจัดความไม่เท่าเทียมกันในรายได้และความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงสินค้าที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต อีกทั้งการที่รัฐยกเลิกหรือปรับลดการจัดเก็บภาษีผ้าอนามัยเท่ากับส่งเสริมศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของเด็กผู้หญิงและสตรี สิทธิเฉพาะตัวที่พึงสงวนและรักษาไว้มิให้บุคคลอื่นมาแสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสมหรือล้อเลียนเมื่อมีประจำเดือนซึมเปื้อนเสื้อผ้าอันเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

References

- Bennett, Jennifer. “The Tampon Tax: Sales Tax, Menstrual Hygiene Products, and Necessity Exemptions.” *Business, Entrepreneurship & Tax Law Review* 1, no.1 (2017).
- Birmingham City Council. *Tackling Period Poverty and Raising Period Awareness: A report from Overview & Scrutiny*. Birmingham, UK: Birmingham City Council, 2019.
- Canadian Menstruators. “About the campaign the history of battle for tax fairness.” Accessed January 19, 2021 <http://www.canadianmenstruators.ca/>
- Cardoso, F. Lauren, Scolese, M. Anna, Hamidaddin, Alzahra. et al. “Period poverty and mental health implications among college-aged women in the United States.” *BMC Women’s Health* 21, no.14 (2021).
- Community Food Initiatives North East. *‘Improving Access to Sanitary Products’ CFINE’s Pilot Project Report*. Aberdeen, UK : Community Food Initiatives North East, 2018.
- Community Foundation Wales. *Fund Criteria: Tampon Tax Community Fund*. Cardiff, UK: Community Foundation Wales., 2019.
- Corlet, Adam. *The shifting shape of UK tax: Charting the changing size and shape of the UK tax system*. London: Resolution Foundation, 2019.
- Corte Constitucional de Colombia. “Sentencia C-117/18.” Accessed January 22, 2021 <https://www.corteconstitucional.gov.co/relatoria/2018/C-117-18.htm>
- Corte Constitucional de Colombia. “Sentencia T-398/19.” Accessed January 22, 2021 <https://www.corteconstitucional.gov.co/relatoria/2019/T-398-19.htm>
- Crawford, J. Bridget & Spivack, Carla. “Tampon Taxes, Discrimination, and Human Rights.” *Wisconsin Law Review*. 3, (2017).
- Department for Digital, Culture, Media & Sport. *Tampon Tax Fund 2018/19 - Guidance for applicants*. London: Department for Digital, Culture, Media & Sport, 2018.

- Dickson, Courtney. "Toronto group petitions against tax on tampons." Accessed January 20, 2021 <https://nowtoronto.com/toronto-group-petitions-against-tax-on-tampons>
- Do, Christina, Hodgson, Helen. & Wilson-Rogers, Nicole. "The Tax on Feminine Hygiene Products: Is This Reasonable Policy?." *Australian Tax Forum* 32, no.3 (2017).
- UDC David A. Clarke School of Law. *Periods, Poverty, and the Need for Policy: A Report on Menstrual Inequality in the United States*. Washington, DC: UDC David A. Clarke School of Law, 2018.
- Habbal, H. Hajar. "An Economic Analysis of The Pink Tax." BA Thesis., Lake Forest College, 2020.
- Hartman, Victoria. "End the Bloody Taxation: Seeing Red on the Unconstitutional Tax on Tampons." *Northwestern University Law Review* 112, no.2 (2017).
- Jurga, Ina, Yates, Marc & Bage, Sarah. *Period Tax: Advocacy Guide Version July 2020*. Berlin: WASH United gGmbH, 2020.
- Kaeding, Nicole. "Tampon Taxes: Do Feminine Hygiene Products Deserve a Sales Tax Exemption?." *Fiscal Fact* 156, no. 547 (April 2017): 1-6.
- Krenz, Astrid & Strulik, Holger. Menstruation hygiene management and work attendance in a developing country, cege Discussion Papers, No. 364. Göttingen: University of Göttingen, 2019.
- Lennon, M. A proposal for a Bill to ensure free access to sanity products, including in schools, colleges and universities. Edinburgh: Scottish Parliament, 2017.
- Office of the High Commissioner for Human Rights. *Menstrual Hygiene and the Human Rights to Water and Sanitation*. Geneva: Office of the High Commissioner for Human Rights, (2003).
- Office of the High Commissioner for Human Rights. *Women's Rights are Human Rights*. Geneva: Office of the High Commissioner for Human Rights, (2014).
- Olaya, A. Monica. "Blood, Taxes, and Equality." Accessed February 11, 2021 <https://ohrh.law.ox.ac.uk/blood-taxes-and-equality/>

- Ooi, Jorene. “Bleeding Women Dry: Tampon Taxes and Menstrual Inequity.”
Northwestern University Law Review 113, no.1 (2018).
- Tearfund. *Sanitation and hygiene in developing countries: A case study from the Democratic Republic of Congo identifying and responding to barriers*. Middlesex, UK: Tearfund, 2007.
- Tellier, Siri & Hyttel, Maria. *Menstrual Health Management in East and Southern Africa: a Review Paper*. Johannesburg: United Nations Population Fund, East and Southern Africa Regional Office, 2017.
- Tull, Kerina. *Period poverty impact on the economic empowerment of women*. Brighton, UK: Institute of Development Studies., 2019.
- United Nations Children's Fund. *Guide to Menstrual Hygiene Materials*. New York, NY: United Nations Children's Fund, 2019.
- Vermont Commission on Women. *Info Sheet: Taxation of Feminine Hygiene Products in VT*. Montpelier, VA: Vermont Commission on Women, 2017.
- Ware, Jessica. “Tampon tax scrapped in Canada after petition convinces conservative government.” Accessed January 20, 2021
<https://www.independent.co.uk/news/world/americas/tampon-tax-scrapped-canada-after-petition-convinces-conservative-government-10283929.html>
- Weckesser, Annalise, Williams, Gemma, Hewett, Angela & Amie, Randhawa. *Best practice and innovations in period poverty and menstruation education initiatives*. London: Plan International UK, 2020.
- Weiss-Wolf, Jennifer. “U.S. Policymaking to Address Menstruation: Advancing an Equity Agenda.” *William & Mary Journal of Women and the Law* 25, no.2 (2019).
- Welham, Bryn. *Taxes and duties for sanitary products in Africa WOW Helpdesk Query 50*. London, UK: UK Aid Direct, 2020.
- William, Mariama. “Gender, Tax Reform and Taxation Cooperation Issues: Navigating Equity and Efficiency under Policy Constraints.” *Tax Cooperation Policy Briefs* 156, no.9 (September 2019): 1-18.